

Наталя Володимирівна ХМЕЛЕВСЬКА

к.ю.н., доцент, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4492-4868>

e-mail: stamp.ua@gmail.com

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ ДІТЕЙ

У статті проаналізовано роль та значення громадських організацій у захисті прав дітей. На прикладах кількох громадських організацій показано їх мету створення, роботу, проєкти, над якими вони працювали, їх результати та практичне значення для дітей. Розглянуто основні напрями діяльності громадських організацій у сфері захисту прав дитини, показано їх неоціненну роль та результати роботи, які свідчать про реальну допомогу дітям в Україні. У тісній співпраці державних органів з громадськими організаціями можна досягти найкращих результатів у підтримці дітей та їх захисті.

Ключові слова: захист прав дітей, громадські організації, підтримка дітей у складних життєвих ситуаціях, діти у конфлікті та у контакті із законом, дружнє до дитини правосуддя

ВСТУП

З кожним днем збільшується актуальність питання захисту прав дітей в Україні. Деякі науковці присвячують цьому питанню свої праці. Зокрема, В.М. Стещенко підготував навчальний посібник «Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір», в якому комплексно проаналізував захист прав дітей та підлітків, включаючи організаційно-правові механізми захисту [1]. Аналізом захисту прав дітей також займалися М.В. Буроменський, В.Н. Денисов, І.П. Лавринчук, І.І. Лукашук та ін. Однак залишається простір для дослідження цього питання та більшої уваги участі громадських організацій у захисті прав дитини.

На сьогодні недостатньо досліджений комплексний підхід до захисту прав дитини, де державні органи та громадські організації могли б тісно співпрацювати та досягати значних успіхів.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У статті використано такі методи, як аналіз та синтез, порівняння, пояснення, формулювання логічного висновку, узагальнення. Проаналізовано діяльність громадських організацій та їх роль на основі звітів їх діяльності та статутів.

Основним **ЗАВДАННЯМ** статті є дослідження ролі громадських організацій у захисті прав дитини.

РЕЗУЛЬТАТИ

В Україні є дуже багато громадських організацій, які присвятили свою діяльність дітям. Так, Всеукраїнська фундація «Захист прав дітей» активно бере участь у законодавчих та дорадчих ініціативах у царині охорони дитинства, моніторингу, аналізі та узагальненні інформації з дотримання прав дитини в Україні, сприяє розбудові системи правосуддя стосовно дітей, навчання та супроводі спеціалістів у галузі роботи з дітьми та їх батьками, адвокації прав дітей і відповідності Конвенції ООН про права дитини, створенні центрів підтримки дітей, котрі перебувають у складних життєвих обставинах, захист прав дітей у збройних конфліктах [2].

Всеукраїнська фундація «Захист прав дітей» спільно з Нідерландською секцією організації «Міжнародний захист дітей» з 2005 р. впроваджувала проєкти з ім-

плементції ювенальної юстиції в Україні, проводила мультидисциплінарні фахові тренінги, впроваджувала інноваційні методики у процес ресоціалізації неповнолітніх правопорушників [3].

Зараз здійснюються нові заходи з розвитку системи ювенальної юстиції. Зокрема, судді-експерти програми запропонували розглянути можливість поширення сфери регулювання правосуддя дружнього до дитини і на справи про адміністративні правопорушення, які є досить розповсюдженими серед дітей і також вимагають втілення в життя відповідних міжнародних стандартів, що фактично відсутнє в Україні зараз. Також надзвичайно актуальною проблемою залишається втілення на законодавчому або хоча б відомчому рівні вимог, які б сприяли створенню кімнат для допитів під час судового розгляду, пристосування відповідних залів судових засідань, місць для дітей, створення інших умов для розгляду справ в яких приймають участь діти. Запроновано на відомчому рівні розробити відповідні пам'ятки про права та обов'язки, які враховуватимуть особливості розвитку дитини (це може бути форма малюнків, простих фраз тощо) і розповсюдити їх по судам.

Це безцінні поради, які зроблені на основі реальних проблем сьогодення. Втілюючи їх у життя, можна досягнути значного прогресу у захисті прав дітей [4].

Вищезазначена громадська організація також була виконавцем інших проєктів, таких як «Правові підходи до зміни системи інституційного догляду та виховання дітей в Україні у контексті впровадження інклюзивної освіти» у 2017-2018 рр., «Безпека дитини - спільна відповідальність» у 2017 р., «Утворення регіональних центрів підтримки дітей в Україні» у 2013-2014 рр., «Створення модулів психосоціальної підтримки дітей і батьків, постраждалих внаслідок збройного конфлікту в Україні» у 2015 р. Зазначена діяльність допомогла великій кількості дітей почувати себе захищеними, знайти вихід з кризової ситуації, а також була надана допомога та їх батькам.

Ще однією відомою організацією є «Українська Мережа за Права Дитини», яка створена для покращення співпраці між організаціями громадянського суспільства в Україні та їх впливу на державну політику у сфері забезпечення прав дитини. Метою створення Мережі є забезпечення реалізації прав дитини відпо-

відно міжнародним вимогам. Свою місію Мережа вбачає у забезпеченні найкращих інтересів дитини під час формування державної політики в Україні [5].

Відомою громадською організацією в Україні є Ла Страда – Україна, яка працює для забезпечення гендерної рівності, миробудування, запобігання гендерно зумовленому насильству, зокрема, домашньому насильству, протидії торгівлі людьми та забезпечення прав дітей, сприяючи впровадженню стандартів прав людини в усіх сферах життя суспільства та держави.

Одним з напрямів діяльності є захист прав дітей. Організацією був створений потужний тренінговий центр «Ла Страда – Україна», який є центром розроблення навчальних та тренінгових програм.

Громадська організація відкрила досить потужний тренінговий центр, який функціонує заради покращення якості роботи осіб, які працюють з неповнолітніми. За період 2000-2019 рр. – тренерською мережею проведено більше 28 881 профілактичних заходів для понад 769 933 представників/ць цільової групи [6].

Одним з недавніх досліджень став аналітичний звіт за результатами онлайн опитування прокурорів, суддів, поліцейських, адвокатів, юристів «Посилення реагування та забезпечення прав дітей на захист від насильства, зокрема сексуального насильства, експлуатації, у тому числі в мережі Інтернет». Це дослідження мало на меті з'ясувати актуальні потреби серед прокурорів, суддів, поліцейських, юристів та інших дотичних фахівців для посилення їх реагування на проблему насильства стосовно дітей, зокрема сексуального насильства, експлуатації, зокрема в мережі Інтернет, а також для посилення реагування та забезпечення захисту прав дітей.

Основними висновками є: необхідність підвищення ідентифікації дітей, постраждалих від сексуального насильства або експлуатації та запровадження тренінгів для фахівців для ідентифікації; запровадження на постійній основі навчання відповідних суб'єктів, особливо у контексті злочинів, які вчиняються у кіберпросторі; законодавчо закріпити обов'язкову участь психолога під час допиту малолітньої чи неповнолітньої особи; тривалість перерви допиті під час допиту малолітньої чи неповнолітньої особи; необхідність обов'язкової відеофіксації допиту малолітньої чи неповнолітньої особи; розробити та впровадити нормативно-правове регулювання методики «Зелена кімната» [6].

Також за сприяння громадської організації розроблено інформаційний буклет «Турбота про дітей під час конфліктів та вимушеної міграції», актуальність якого в умовах сьогодення переоцінити важко. Буклет розроблено професором Рейчел Калам (Rachel Calam), доктором Аалою Ель-Хані (Aala El-Khani) та доктором Кім Картрайт (Kim Cartwright) [7].

У 1998 р. започатковано благодійну організацію Партнерство «Кожній дитині», яка розпочала свою роботу в Україні як філіал міжнародної Європейської дитячої благодійної організації, реалізуючи низку проєктів.

Партнерство "Кожній дитині" запроваджує інноваційні соціальні технології і послуги, які допомагають зберегти родину дітям, сприяє вдосконаленню соціальної політики відповідно до Конвенції ООН про права дитини [8]. Так, за час «Стратегічного плану-

вання розвитку соціальної сфери громади та механізми адміністрування надання соціальних послуг на прикладі громади міста Вінниці» проведено велику аналітичну роботу з визначенням основних проблемних питань розвитку міста.

Як місто, дружнє до дітей, Вінниця взяла на себе зобов'язання втілювати у життя на місцевому рівні засади Конвенції ООН «Про права дитини», стосовно неприпустимості дискримінації, принципу найкращих інтересів дитини, права на життя і розвитку тощо. Реалізуючи цей підхід, місто підвищило обізнаність громади про права дітей, покращило власний потенціал для моніторингу їх дотримання та реалізувало суть дружнього ставлення міста до дітей через розроблення та впровадження програм, орієнтованих на безпеку, розвиток та самореалізацію дітей [9].

Аналізуючи діяльність організацій, дотичних до захисту прав дітей, необхідно згадати ЮНІСЕФ, що працює у 190 країнах і територіях для охоплення дітей та молоді, які найбільше потребують допомоги.

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) відкрив своє Представництво у Києві у 1997 р. За цей час Фонд надав Уряду України допомогу на загальну суму 130 млн дол. США, що дозволило розробити і реалізувати низку програм у галузі охорони здоров'я, води і санітарії, освіти та захисту прав дітей.

Основна мета програми ЮНІСЕФ для України на 2018-2022 рр. – сприяти реалізації прав дітей в Україні та скороченню прогалин у доступі дітей до найнеобхідніших послуг. Отже, роль ЮНІСЕФ в Україні є вкрай важливою та дієвою у сфері захисту та підтримки дітей. Саме ЮНІСЕФ підтримує більшість проєктів, які реалізуються задля покращення прав неповнолітніх в Україні.

Ще однією організацією, дотичною до захисту дітей є HealthRight International (Право на здоров'я) яка є міжнародною організацією, що працює у сфері охорони громадського здоров'я та захисту прав людини задля забезпечення можливостей стосовно охорони здоров'я тих, хто опинився у складних життєвих обставинах.

Їх проєкти стосуються дітей: здоров'я та добробут сиріт та дітей з груп ризику, чиє благополуччя може бути під загрозою через брак підтримки з боку їхніх родин та соціального оточення, допомога та підтримка жертвам порушення прав людини, включаючи жертв катувань, торгівлі людьми, домашнього насильства та насильства відносно осіб іншої статі тощо [10].

ВИСНОВКИ

Роль громадських організацій у питаннях захисту прав дітей є потужною. Громадськими організаціями зроблений значний внесок у підтримку неповнолітніх та їх батьків, розв'язані деякі ключові проблеми та надані рекомендації щодо їх усунення державним органам.

Аналізуючи їх роботу, можна зробити висновок, що громадські організації недостатньо співпрацюють з державними органами задля спільної мети. Саме комплексний підхід надав би ще більш суттєвий результат у захисті прав дитини. Для цього слід налагодити тісну взаємодію громадських організацій з державними органами, які відповідальні за захист прав дитини у різних сферах. Цього можна досягнути, організувавши спільні круглі столи, робочі зустрічі, де окреслити спільні цілі та стратегію їх досягнення.

Список використаних джерел

1. Стешенко В.М. Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Харків : Право, 2019. 392 с.
2. Всеукраїнська фундація "Захист прав дітей". URL: <https://www.aufcr.com>
3. Аналіз національної законодавчої бази України щодо діючої системи захисту дітей у конфлікті з законом. URL: https://www.aufcr.com/_files/ugd/680d8b_c5c62449c49145d6b31b609a3d7496c1.pdf
4. Українська мережа за права дитини. URL: <https://childrights.org.ua>
5. Аналітичний звіт за результатами онлайн опитування прокурорів, суддів, поліцейських, адвокатів, юристів «Посилення реагування та забезпечення прав дітей на захист від насильства, зокрема сексуального насильства, експлуатації, у тому числі в мережі Інтернет». URL: <https://la-strada.org.ua/download/zvit-posylennya-reaguvannya-ta-zabezpechennya-prav-ditej>
6. Ла Страда-Україна. URL: <https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/ukrainian-caring-for-children-through-conflict-and-displacement-booklet-unodc.pdf>
7. Партнерство «Кожній дитині». URL: <http://www.p4ec.org.ua/>
8. ЮНІСЕФ в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-cash-transfers>
9. Оцінка існуючих моделей та практик соціальної роботи та соціальних послуг на рівні громади. URL: <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1512630861.pdf>
10. HealthRight International (Право на здоров'я). URL: <http://www.healthright.org.ua/uk/>

References

1. Steshenko V.M. Legal protection of the rights of children and adolescents and a safe information space: training. manual. Kharkiv, 2019. 392 p. [in Ukrainian].
2. All-Ukrainian Foundation "Protection of Children's Rights". URL: <https://www.aufcr.com> [in Ukrainian].
3. Analysis of the national legislative framework of Ukraine regarding the current system of protection of children in conflict with the law. URL: https://www.aufcr.com/_files/ugd/680d8b_c5c62449c49145d6b31b609a3d7496c1.pdf [in Ukrainian].
4. Ukrainian network for children's rights. URL: <https://childrights.org.ua> [in Ukrainian].
5. Analytical report based on the results of an online survey of prosecutors, judges, police officers, lawyers, lawyers "Strengthening response and ensuring the rights of children to protection from violence, in particular sexual violence, exploitation, including on the Internet." URL: <https://la-strada.org.ua/download/zvit-posylennya-reaguvannya-ta-zabezpechennya-prav-ditej> [in Ukrainian].
6. La Strada-Ukraine. URL: <https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/ukrainian-caring-for-children-through-conflict-and-displacement-booklet-unodc.pdf> [in Ukrainian].
7. "Every child" partnership. URL: <http://www.p4ec.org.ua/> [in Ukrainian].
8. UNICEF in Ukraine. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-cash-transfers> [in Ukrainian].
9. Assessment of existing models and practices of social work and social services at the community level. URL: <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1512630861.pdf> [in Ukrainian].
10. HealthRight International. URL: <http://www.healthright.org.ua/en/>

Natalia KHMELEVSKA

PhD in Legal Sciences, Associate Professor, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4492-4868>

e-mail: stamp.ua@gmail.com

THE ROLE OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS

Introduction. Protection of children's rights is one of the most important tasks of the state. In addition the state responsible for the observance of children's rights, there are public organizations and purpose is to support and develop the sphere of protection of children's rights.

The purpose of the paper is to investigate the role and importance of public organizations in the protection of children's rights.

Results. The paper examines several public organizations in the field of protection of children's rights. Specifically, the Ukrainian Foundation "Protection of Children's Rights" participates in legislative and advisory initiatives in the field of childhood protection, monitoring, analysis and generalization of information on the observance of children's rights in Ukraine, promoting the development of the justice system for children, training and support of specialists in the field of working with children and their parents, advocacy of children's rights and compliance with the UN Convention on the Rights of the Child, creation of support centers for children in difficult life circumstances, protection of children's rights in armed conflicts. Another well-known organization is the Ukrainian Network for Children's Rights, created to consolidate efforts and improve coordination between civil society organizations in Ukraine and their influence on state policy in the field of ensuring children's rights. A well-known public organization in Ukraine is La Strada, which works to ensure gender equality, peacebuilding, prevention of gender-based violence, in particular, domestic violence, combating human trafficking and ensuring children's rights, promoting the implementation of human rights standards in all spheres of society and state life. Ukraine as a branch of the international European Children's Charity Organization (ECCO), implementing a number of projects aimed at helping vulnerable families with children. Analyzing the activities of organizations related to the protection of children's rights, it is necessary to mention UNICEF, which works to reach the most vulnerable children and youth who are most in need of help. Another organization related to the protection of children is HealthRight International (Right to Health), which is an international organization working in the field of public health and human rights protection to provide health care opportunities for those who find themselves in difficult situations. life circumstances.

Conclusion. The role of public organizations in the protection of children's rights is powerful. Non-governmental organizations have made a significant contribution to the support of minors and their parents, some key problems have been solved and recommendations for their elimination have been provided to state authorities.

Keywords: protection of children's rights, public organizations, support of children in difficult life situations, children in conflict and in contact with the law, child-friendly justice